

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA MILLIY O'QUV DASTURINI TATBIQ ETISH

Surxondaryo viloyati
Denov tumani 82-maktab
Boshlang'ich sinf o'qituvchisi
Normurodova Shaxnoza

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Denov tumani 82-maktab boshlang'ich ta'limda Milliy o'quv dasturini tatbiq etish haqida ma'lumotlar berib o'tilgan.*

Kalit so'zlar: *Milliy o'quv dasturi, mustaqil faoliyat, variativ o'quv dasturlari, kontekst, madaniy savodxonlik, Singapur modeli.*

Yoshlarimizning mustaqil fikrlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bo'lib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlarighech qachon bo'sh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz.

Sh.M.Mirziyoyev

Bugungi davr dunyo ta'limi oldiga ham katta vazifalarni qo'ymoqda. Bunda qo'yilgan asosiy talab yosh avlodni ma'naviy-axloqiy va intellektual rivojlantirishni sifat jihatidan yangi darajaga ko'tarish, tez o'zgarayotgan dunyoga moslashishni o'rgatishdan iboratdir. Shu bilan birga o'quv-tarbiya jarayoniga ta'limning innovatsion shakllari va usullarini joriy etishga qaratilgan.

Bugungi kunda respublikamiz maktablarida Milliy o'quv dasturi bo'yicha juda ko'plab ishlar amalga oshirilmoqda. Yangi milliy o'quv dasturi avvalgilaridan nimasi bilan farq qiladi? Ushbu savolga Respublika ta'lim markazi direktori Shuhrat Sattorov AOKA press-xolida o'tgan brifingda javob qaytardi:

- Avvalgi o'quv dasturlari mazmuni 90% nazariyadan iborat bo'lib, o'qitish metodikasi yodlatishga yo'naltirilgan.

- Yangi Milliy o'quv dasturi mazmuni 50% nazariya 50% amaliyotdan iborat bo'ladi va o'quvchining mustaqil faoliyatini qo'llab-quvvatlaydi.

- O'quv dasturlarida baholash esa faqat eslab qolgan bilimlar hajmini aniqlagan. Yangi dastur asosida o'quvchilarda shakllangan ko'nikmalar baholanadi.

- Fanlar soni va o'quv yuklamalari optimallashtirilib, o'quvchilar qiziqishiga ko'ra fanlarni tanlab o'qish imkonini beruvchi variativ o'quv dasturlar asosida hayotga va kasbiy faoliyatga tayyorlash imkoni yaratiladi.

- Milliy o'quv dasturi asosida fanlar chiziqli tartibda emas, spiralsimon tarzda o'qitiladi. Ya'ni mavzular takroriy emas, bir-birini mantiqan davom ettiruvchi hamda soddadan murakkabga tomon yo'naltirilgan tarzda kiritiladi.

O'zbekistonda maktab ta'lim sifatini yaxshilash uchun Milliy o'quv dasturi tomonidan qo'shilgan hissa sezilarli darajada, masalan:

-o'quv dasturini keng isloh qilish uchun kelishilgan yaxlit hujjat loyihasini taqdim etadi;

-o'quv dasturlarini ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qiladi;

-o'qituvchilar uchun kuchli pedagogik vosita bo'lib xizmat qiladi. O'quv natijalari va o'quv dasturlarining mazmuni har ikkala o'quvchining va o'qituvchilarning qiziqishini ta'minlashi uchun ishlab chiqilgan bo'lib, bilim va ko'nikmalarni shakllantirish ishtiyoqini uyg'otadi;

-haqiqatdan ham "vakolatga asoslangan" modelni rag'batlantiradi;

-o'qituvchilar doimiy ravishda osongina baholanadigan aniq tuzilgan, o'lchanadigan vakolatlar bilan ishlashda o'quvchilarning ishonchini va ko'nikmalarini shakllantiradigan amaliy yondashuvlardan foydalangan holda sezilarli taraqqiyotga hissa qo'shishi mumkin;

-darslarni rejalashtirish va o'tkazish uchun baholashdan foydalanadigan va tabaqalashtirilgan mazmun o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlarini qondira oladigan o'quv va o'qitish uslubini rag'batlantiradi. Pedagogikaga yondashuvning bu o'zgarishi vakolatga asoslangan o'quv dasturini samarali amalga oshirishning kalitidir;

- barcha fan yo'nalishlari bo'yicha yuqori ilmiy darajani qo'llab-quvvatlaydi. Milliy o'quv dasturi asosan O'rta ta'limning Xalqaro Umumiy Sertifikati (IGCSE) va A-Darajasi bilan

mos keladi va agar yangi o'quv dasturi ingliz tilida o'qitilsa va xalqaro malakalar qabul qilingan bo'lsa maktab bitiruvchilari yetakchi xalqaro universitetlarda (shu qatori Buyuk Britaniya, Yevropa Ittifoqi va Amerika Qo'shma Shtatlaridagi o'quv muassasalarda) o'qishni davom ettirishi mumkin;

-xalqaro standartlar va ilg'or amaliyotga ko'proq mos kelish uchun xalqaro eng yaxshi amaliyot va innovatsion ta'lim islohotlaridan foydalanadi;

-muhim manbalardan foydalangan holda tayyorlangan, dalillarga asoslangan o'quv materiallariga kirishni ta'minlaydi;

-sezilarli darajada kuchli javobgarlikni o'rnatadi;

-O'zbekiston o'zining ta'lim natijalarini yetakchi xalqaro taqqoslovchilar bilan taqqoslashini ta'minlaydi;

-o'quv dasturini isloh qilish jarayoni ham tizimli, ham o'lchovli bo'lishini ta'minlash uchun amalga oshirish uchun batafsil yo'l xaritalarini o'z ichiga oladi.

Xalqaro baholash taqqoslashlarida yutuqlarni yaxshilash bo'yicha milliy kun tartibini hisobga olgan holda (masalan, PISA / TIMSS va boshqalar), yutuqlar va taraqqiyot darajasi sezilarli darajada yaxshilanishi muhimdir. Taklif etilayotgan Milliy o'quv dasturi standartlari akademik ko'rsatkichlarni barcha fan sohalarini bo'yicha avvalgi standartlarga qaraganda ancha yuqori darajada ushlab turadi va dunyoning

yetakchi ta'lim tizimlariga mos keladi. Milliy o'quv dasturi yuqori ko'rsatkichlarni doimiy ravishda qo'llab-quvvatlagan Singapur kontekstiga katta e'tibor qaratadi.

Ushbu model boshqa joylarda amalga oshirilgan jiddiy ishlarni davom ettirish imkoniyatini beradi. Bu harakatlarning takrorlanishiga yo'l qo'ymaydi, shuningdek, O'zbekiston sharoitiga moslashuvchan ko'p manbali yondoshuvga imkon beradi. Biron bir kontekstda har qanday yondashuvning muvafaqiyati boshqasida muvafaqiyatni kafolatlamasa ham, ushbu model muhim manbalar bilan ishlab chiqilgan dalillarga asoslangan yondashuvlardan foydalanish imkoniyatini beradi

Ushbu model O'zbekistonga Singapur va Amerika Qo'shma Shtatlari tajribasi asosida yaxshi moliyalashtirilgan va sinchkovlik bilan kuzatiladigan ta'lim yondashuvlaridan foydalanishga imkon beradi, bu esa O'zbekistondagi yangi modelni yaratish noldan kelib chiqadigan xarajatlarni sezilarli darajada kamaytiradi. Ba'zi fan sohalarida bu sezilarli moslashishni talab qilishi mumkin ammo bu asosan kontekstdan mustaqil bo'lgan tabiiy fanlar, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika (STEAM) kabi fanlarda unchalik sezilmaydi. Milliy o'quv dasturi doimiy ravishda dunyodagi eng samarali ta'lim tizimlaridan biri bo'lgan Singapur ta'lim tizimi saboqlariga asoslangan. Ko'pgina mamlakatlar, shu jumladan Buyuk Britaniya, Avstraliya, Isroil va Kanada, standartlarni, xususan, STEAMni oshirish uchun Singapur modelini qo'lladilar.

Madaniy savodxonlikni xaritalash metodikasi O'zbekistondagi muayyan fanlarning o'quv dasturlari mazmuni va tegishli standartlarni aniqlash uchun taklif etiladi. Madaniy savodxonlik ma'lum bir madaniyatni anglash va unda erkin qatnashish qobiliyatini anglatadi.

Milliy o'quv dasturi xalqaro standartlarga muvofiq ishlab chiqilgan bo'lsada, maktablarda baholash yuqori darajada olib borilmasa, uning samaradorligi sezilarli darajada pasayishi mumkin. Agar o'qituvchilar ishni yuqori darajada baholasa, o'quvchilar tashqi imtihonlarda muvaffaqiyatsiz bo'lishlari mumkin; Agar o'qituvchilar ishni o'ta murakkab standart asosida baholasalar, o'quvchilar qiyin ahvolga tushib qolishlari mumkin; Agar o'qituvchilar baholari bemantiq bo'lsa, bu ichki baholash ma'lumotlarini va maktab, mintaqa va mamlakat darajasidagi aralashuvlarni sezilarli darajada buzishi mumkin. Ushbu xatarlarni bartaraf etish uchun nisbatan past narxlarda amalga oshiriladigan taqqoslash vositalari tavsiya etiladi. Sinov modellari o'qitish metodikasi va o'quv dasturining mazmuniga ta'sir qiladi, shuning uchun Moo'quv dasturi va ta'lim standartlarini ishlab chiqishni yakunlash uchun ushbu masalani hal qilish kerak. PISA, TIMSS, PIRLS kabi yirik namunalarga asoslangan xalqaro baholash, avvalambor, o'quvchilar faoliyatini boshqa ta'lim tizimlari bilan taqqoslashga qaratilgan. Ushbu baholashlar, hisobot berish uchun foydali vositalar bo'lishiga qaramay, har tomonlama baholash vositasi yoki sinf amaliyoti bilan aloqa qilishning bevosita vositasi sifatida foydalanishga mo'ljallanmagan.

Yangi darsliklarni ishlab chiqish yuqori darajada mahalliyashtirilgan kontentni yaratishga imkon berishi mumkin bo'lsa-da, u past sifatli kontentga, xarajatlarning ko'payishiga va tender, shartnomalar tuzish, shartnomalarni boshqarish va hokazolarga tegishli muvofqlik muammolariga olib kelishi mumkin. Ushbu muammolar, vaqt cheklangan bo'lsa, sinov paytida ayniqsa salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Ushbu

yondashuv bilan maktablarda foydalanish uchun "kartografik" manbani ishlab chiqish mumkin. Unda hal qilinishi kerak bo'lgan turli xil vakolatlar haqida umumiy ma'lumot beriladi va keyinchalik ular bir qator manbalardan olingan oldindan qo'llanilgan darsliklarda aniq tarkib bilan bog'lanadi. Bu potentsial ravishda tejashni ta'minlashi va tasdiqlangan manbalardan foydalanishi mumkin, ammo, shubhasiz, avvalgi modelga qaraganda kamroq "mahalliyashtirilgan" bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, pedagogdan juda ko'p kasbiy va insoniylik xislatlari talab etiladi. Masalan, bugungi kunda Milliy o'quv dasturi asosida 1-2-sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarini tashkil etishda eng samarali interfaol metodlardan foydalanib darslarni tashkillashi, oz vaqtda ko'p natijaga erishish usullaridan foydalanishi, o'quvchilarini darsga qiziqтира olishi, dars jarayonida ko'zlangan maqsadga erisha olishi va o'quvchilarni Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalash talab qilinadi. Shuning uchun o'qituvchi o'z ustida tinimsiz va muttasil ishlashi, o'zini isloh etib borishi, bilimi va xulqini doimiy takomillashtirib borishi zarur. Zero, mamlakatimizda o'qituvchilarga yetarlicha shart-sharoitlar yaratilmoqda. Prezidentimizning "O'zbekistonda bugundan boshlab, eng hurmatli, eng e'zozli inson — bu muallim!" yoki "O'qituvchini hurmat qilmaganni men ham hurmat qilmayman!"²³, deb ta'kidlab turganligining o'zi biz pedagoglarga katta kuch-quvvat bag'ishlashi kerak, deb o'ylayman.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Muqimjanovna, MohiraMuydinova, iKarimjonovaGulshanoySheraliqizi. 2023. «JAMIYATDABO'LAYOTGAN O'ZGARISHLARNING OILAGATASIRI». *Новости образования: исследование в XXI веке* 1 (6):1068-72. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/noiv/article/view/3826>.
2. Prezident Shavkat Mirziyoyevning 1-oktabr O'qituvchi va murabbiylar kuniga bag'ishlagan tantanali marosimdagi nutqi. 2021 yil 1 oktabr.
3. Yangi milliy o'quv dasturi avvalgilaridan nimasi bilan farq qiladi? AOKA press-xolida o'tgan brifing. 2020-yil.
4. Recommendation to National Curriculum Framework Uzb. Milliy o'quv dasturi haqida ma'lumotlar majmuasi.
5. G'afforova T Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar: O'quv qo'llanma. Toshkent. Tafakkur, 2011.
5. Muslimov N. va boshqalar. Innovatsion ta'lim texnologiyalari – Toshkent: 2015. – 208 bet.
7. Qosimova K. va boshq. Ona tili o'qitish metodikasi. Toshkent-2009.